

УДК 004:81'2
DOI 10.32342/2522-4115-2018-16-46

А.В. МЕДВЕДЧУК,
*викладач кафедри англійської мови гуманітарного спрямування №3
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», (м. Київ)*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті порушується питання підвищення ефективності навчання іноземної мови за допомогою вибору відповідних методів навчання. Визначено вимоги, яким повинні відповідати методи навчання іноземної мови. Узагальнено визначення поняття «інтерактивне навчання». Розглянуто та охарактеризовано такі технології інтерактивного навчання, як: кооперативне навчання, метод мозкового штурму, дискусійні методи, ситуативне моделювання.

Ключові слова: іноземна мова, метод навчання, інтерактивне навчання, кооперативне навчання, мозковий штурм, ділова гра, ситуативне моделювання, імітаційно-моделюючі ігри.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності навчання безпосередньо залежить від доцільності добору і використання різноманітних, найбільш адекватних навчальній темі методів і технологій навчання, а також від активізації всього навчального процесу. Традиційне тлумачення терміна «методи навчання» є таким: це упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності викладача і студентів, спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань.

На практиці різні методи навчання зазвичай перетинаються, взаємодоповнюються, складаються в комплекс, систему прийомів, за допомогою яких викладач і студенти реалізують поставлені цілі.

Вибір методів навчання зумовлений: цілями навчання, змістом навчального матеріалу й специфікою предметної області; темпом та терміном процесу навчання; дидактичним і матеріально-технічним забезпеченням процесу навчання та рівнем підготовки студентів.

Кожен з методів навчання має певні переваги і недоліки. Ефективність їх застосування визначається специфікою конкретного процесу навчання. Універсальних рекомендацій щодо складу і застосування методів навчання не існує. Педагог самостійно приймає рішення про використання того чи іншого методу на основі власного досвіду, врахування особливостей студентської аудиторії з метою максимальної ефективності процесу навчання [6, с. 4].

При плануванні конкретних занять необхідно враховувати, що будь-який метод навчання має тією чи іншою мірою забезпечувати: активну участь студентів у процесі навчання; встановлення зворотного зв'язку в системі «викладач-студент»; можливість застосування набутих навичок і знань в ситуації реального професійного спілкування; розвиток цільових навичок поведінки (самостійної творчої діяльності, роботи в малих групах); мотивацію студентів до підвищення ефективності своєї діяльності; можливість отримувати фахові знання на груповому та індивідуальному рівнях.

У процесі навчання найбільш доцільним є використання, в першу чергу, тих методів, при яких: у студентів розвивається бажання до творчої, продуктивної праці; студенти прагнуть до активних дій, досягають успіхів і мотивують власну поведінку; відпрацьовуються моделі поведінки, необхідні для успішної професійної діяльності.

Цим вимогам найбільш відповідає інтерактивне навчання. Термін «інтерактив» (пер. з англійської «inter» – взаємний, «act» – діяти) означає взаємодію. Інтерактивний метод – це спосіб взаємодії через бесіду, діалог.

Саме інтерактивне навчання створює необхідні передумови як для розвитку комунікативної компетентності студентів, так і для формування умінь приймати колективні та індивідуальні рішення у проблемних ситуаціях під час майбутньої професійної діяльності.

Інтерактивне навчання – це навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного вирішення навчальних завдань, розвитку особистісних якостей студентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інтерактивне навчання досліджували такі науковці та методисти, як Т.М. Алексич, Н.Г. Баліцька, В.В. Гузєєв, Л.В. Жумик, М.В. Кларін, О.І. Когут, О.С. Кравчик, О.О. Марига, І.С. Маркова, Л.В. Пироженко, О.І. Пометун, Г.П. П'ятакова, Г.О. Сиротинко, О.Г. Ярошенко, Th. Kral, J. Jobson та ін.

Н.С. Мурадова, наприклад, стверджує, що інтерактивне навчання – це навчання, заглиблене в процес спілкування. Для підвищення ефективності процесу навчання необхідна наявність таких трьох компонентів спілкування: комунікативний (передавання та збереження вербальної і невербальної інформації), інтерактивний (організація взаємодії в спільній діяльності) та перцептивний (сприйняття та розуміння людини людиною) [3].

О. Пометун вважає, що інтерактивними можна вважати технології, які здійснюються шляхом активної взаємодії студентів у процесі навчання. Вони дозволяють на підставі внеску кожного з учасників у ході заняття спільною справою отримати нові знання і організувати корпоративну діяльність, починаючи від окремої взаємодії двох-трьох осіб між собою й до широкої співпраці багатьох [2, с. 117].

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчання ефективно в тому випадку, коли: при формуванні мети викладання враховані інтереси слухачів; воно відповідає їх нагальним потребам і глибоко мотивоване; пов'язане з їх минулим і теперішнім досвідом; учасники активно залучені до процесу навчання і самі ним керують [4, с. 65].

Інтерактивні методи є ефективними для навчання англійської професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності, адже вони передбачають організацію й розвиток діалогічного спілкування, яке веде до спільного вирішення загальних, але значущих для кожного учасника професійного спілкування завдань.

У ході англійської професійно орієнтованого діалогу-розпитування студенти вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми, які можуть виникати у професійній діяльності на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, брати участь у дискусіях. Для цього на заняттях організується індивідуальна, парна і групова робота, застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, йде робота з документами і різноманітними джерелами інформації, використовуються творчі роботи тощо [1, с. 90].

Використання різноманітних інтерактивних методів навчання, особливо в малих групах, сприяє розвитку таких особистісних якостей, як комунікабельність, співробітництво, вміння відстоювати свою точку зору, йти на компроміси і т. д. [1]. Розглянемо більш детально класифікацію цих технологій навчання.

Останнім часом викладачі змушені частіше зосереджуватися на граматиці, готуючи студентів до складання іспитів та написання тестів, а це призводить до обмеження можливостей формування усних мовленнєвих навичок та вмінь.

У світовій методичній скарбниці викладачів іноземної мови є великий набір інтерактивних форм роботи, які, адаптувавши до певної навчальної програми, можна успішно використовувати під час навчання граматики. При цьому граматичні явища перестають сприйматися як щось відокремлене від власне акту комунікації, а граматичні вправи перестають бути нецікавим маніпулюванням граматичними формами.

Кооперативне навчання – це технологія навчання в невеликих групах, коли створюється можливість обговорення кожної проблеми, доведення, аргументування власного погляду. Це сприяє не лише глибшому розумінню навчального матеріалу, а й розвитку мислення та мовлення. Члени великої групи розподіляються на декілька малих груп і діють за інструкцією, яка спеціально була розроблена для них викладачем.

Кожен із студентів працює над своїм завданням, своєю частиною матеріалу до повного розуміння питання, яке вивчається, та завершення роботи над ним. Потім студенти обмінюються напрацюваннями, враховуючи, що робота кожного є дуже важливою та суттєвою для роботи інших, оскільки без неї завдання не буде виконане (частина важливої інформації буде втрачена, інші студенти її не отримають). Методика «кооперативне навчання» іноді перекладається як «навчальна співпраця».

Виділимо основні умови ефективності кооперованої діяльності: студенти розуміють свою взаємозалежність від інших членів групи та відчувають особисту відповідальність за досягнення групових цілей; здійснення взаємодії, під час якої студенти допомагають один одному навчатися; студенти вчаться спільно працювати та вирішувати можливі професійні проблеми [1].

Метод «мозкового штурму» («мозкової атаки», «брейнстормінгу», «віднесеної оцінки») запропонований Дж. Дональдсом Філіпсом (США). Він застосовується тоді, коли перед колективом стоїть проблема пошуку нових рішень, нових походів до ситуації.

«Мозкова атака» дозволяє істотно збільшити ефективність генерування нових ідей у великій аудиторії (20-30 осіб). Основне її завдання полягає в тому, щоб за невеликий проміжок часу відшукати ряд рішень однієї проблеми. «Мозковий штурм» — методика стимуляції творчої активності та продуктивності для розв'язання проблеми. «Мозкова атака» — це метод розв'язування невідкладних завдань за дуже обмежений час [7].

Суть методу полягає в тому, що необхідно висловити найбільшу кількість ідей за невелику кількість часу, обговорити та здійснити їх відбір. Цей метод використовується для розвитку творчих здібностей або для розв'язання складних проблем. Метод мозкової атаки можна використовувати в різних формах діяльності: у роботах з малими групами, командами, великими групами («гра з глядачами»), індивідуальній роботі віч-на-віч [5].

Дискусійні методи — вид групових методів навчання, базованих на організаційній комунікації в процесі вирішення навчально-професійних завдань. Внаслідок своєї багатofункціональності дискусійний метод може вважатися універсальним методом для вивчення англійської мови. Крім того, він надає можливості для пошуку і закріплення позитивних еталонів в комунікативній поведінці студента. У цьому сенсі метод може розглядатися як дидактичний прийом в процесі цілеспрямованого формування навичок розмовної англійської мови.

Метод полягає в тому, що учасникам задається ситуація певних психологічних відносин, які пропонується розглянути з точки зору вибору певного типу поведінки: найбільш доцільного, найбільш ймовірного і допустимого. Метод будується на типових прикладах, тобто вчить застосовувати теоретичні правила граматики, вимови та лексики на практиці, і у той же час він дозволяє учасникам аналізувати конкретні ситуації та виявляти помилки.

Ділова гра (ситуативне моделювання) — передбачає розподіл ролей між учасниками та виконання ними певних ролей, з відображенням функціональних прав і обов'язків кожного представника групи, як би ділові стосунки склалися в реальних умовах професійної діяльності.

Ділові ігри відрізняються тим, що в їхньому сюжеті зазвичай стикаються різні інтереси сторін з обов'язковим знаходженням компромісу, оптимального рішення після закінчення гри.

Розглянувши специфіку та класифікацію технологій інтерактивного навчання, а також врахувавши особливості майбутньої професійної діяльності менеджерів з адміністративної діяльності, вважаємо за доцільне подавати навчальний матеріал за допомогою технології ситуативного моделювання, а саме використання такого виду ділової гри, як імітаційно-моделююча.

Серед технологій ситуативного моделювання виділяють імітаційно-моделюючі ігри (симуляції) та рольові ігри (драматизації).

Імітаційно-моделюючі ігри присвячені вирішенню певної проблеми, набуттю процесуальних компетенцій, рефлексії шляхів вирішення проблеми. І хоча вони можуть включати в себе розподіл ролей, це ролі «технічні» (керівник, доповідач, секретар, менеджер тощо), в яких емпатія (перевтілення в образ) має менше значення, ніж у рольових іграх.

Звернемося до основних видів імітаційно-моделюючих ігор.

Комбінаторні імітаційно-моделюючі ігри використовуються для формування мовленневої культури та перевірки отриманих знань. В іграх такого типу залучається пам'ять, тому їх доцільно застосовувати під час засвоєння та закріплення матеріалу. Це репродуктивний рівень мислення, коли студент виконує дії по пам'яті без підказки. Автоматизовані навички краще усвідомлюються і розуміються студентами, оскільки засоби безпосередньо поєднуються з мисленням і, таким чином, сприяють удосконаленню їх умінь використовувати знання в ситуаціях, близьких до реальних.

Стратегічні ігри – це більш складні ігри, які вже мають певне рольове забарвлення (дії студентів диктують не тільки сама ситуація та правила гри, а й особливості поведінки, що накладаються на гравця роллю та особливостями ситуації, що розігрується). Це частково-пошуковий, евристичний рівень, а іноді творчий рівень мислення. Стратегічні ігри використовуються для вивчення нового матеріалу і набуття нового досвіду за нестандартних умов і узагальнення вже вивченого матеріалу. Вони сприяють більш глибокому зв'язку знань студентів із майбутньою професійною діяльністю, ведуть до розуміння професійних проблем та можливих шляхів їх розв'язання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, ми розглянули технології інтерактивного навчання і, врахувавши особливості професійної діяльності менеджерів з адміністративної діяльності, визначили, що для навчання менеджерів з адміністративної діяльності оптимальним є подання навчального матеріалу за допомогою використання технології ситуативного моделювання, а саме такого виду ділової гри, як імітаційно-моделююча. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у роботі над комплексом вправ для навчання англомовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності та впровадження його у навчальний процес.

Список використаних джерел

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: монографія / Г.В. Барабанова. – Київ: Інкос, 2005. – 101 с.
2. Дьячкова Я.О. Формування професійно спрямованої англомовної компетентності у говорінні майбутніх правознавців: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – Теорія і методика навчання: германські мови / Я.О. Дьячкова. – Київ, 2014.
3. Кравчина Т.В. До питання відбору навчального матеріалу з англійської мови / Т.В. Кравчина // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород: Говерла, 2014. – Вип. 30. – С. 73–75.
4. Методика обучения иностранным языкам в школе / отв. ред. М.К. Колкова. – СПб.: КАРО, 2006. – 224 с.
5. Павленко В.В. Методи проблемного навчання / В.В. Павленко // Нові технології навчання: наук.-пед. зб. // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ, 2014. – Вип. 81 (спецвипуск). – С. 75–79.
6. Павловська Ю.В. Відбір навчальних текстів для методики індивідуалізації навчання англійського професійно орієнтованого писемного мовлення / Ю.В. Павловська // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. – 2015. – № 119. – С. 189–192.
7. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / укл. О.Є. Антонова. – Житомир: Видавництво ЖДУ імені Івана Франка, 2011. – 104 с.

References

1. Barabanova, H.V. (2005). *Metodyka navchannia profesiino-orientovanoho chytannia v nemovnomu VNZ* [Methodology for teaching professionally-oriented reading in non-native higher educational establishments]. Kyiv, Inkos Publ., 101 p. (In Ukrainian).
2. Diachkova, Ya.O. (2014). *Formuvannia profesiino spriamovanoi anhlomovnoi kompetentnosti u hovorinni maibutnikh pravoznavtsiv. Dys. kand. ped. nauk.* [Formation of professional English competence in speaking of future lawyers. Cand. ped. sci. diss.]. Kyiv. (In Ukrainian).

3. Kravchyna, T.V. *Do pytan'nia vidboru navchal'nogo materialu z anhliiskoi movy. Pedagogika, sotsialna robota* [To the question of selection of educational material from the English language. Pedagogy, social work], issue 30, pp. 73-75. (In Ukrainian).

4. Kolkova M.K. (Ed.). (2006). *Metodika obuchen'ia inostrannym yazykam v shkole* [Methods of teaching foreign languages at school]. Sankt-Peterburh, KARO Publ., 224 p. (In Russian).

5. Pavlenko, V.V. (2014). *Metody problemnogo navchannia* [Methods of problem learning]. *Novi tekhnolohii navchannia* [New learning technologies]. Kyiv, issue 81, pp. 75-79. (In Ukrainian).

6. Pavlovska, Yu.V. (2015). *Vidbir navchalnykh tekstiv dlia metodyky indyvidualizatsii navchannia anhliiskoho profesiino oriientovanoho pysemnogo movlennia* [Selection of textbooks for the method of individualization of English professional written speech]. *Visnyk Chernihivskoho natsional'nogo pedahohichnogo universytetu im. T.H. Shevchenka. Pedahohichni nauky* [Bulletin of the Chernigiv National Pedagogical University named after. T.H. Shevchenko. Pedagogical sciences], pp. 189-192. (In Ukrainian).

7. Antonova O.E. (Ed.). (2011). *Slovnyk bazovykh poniat z kursu "Pedagogika"* [Dictionary of basic concepts from the course "Pedagogy"]. Zhytomyr, ZhDU imeni Ivana Franka Publ., 104 p. (In Ukrainian).

В статье исследован вопрос повышения эффективности обучения иностранному языку с помощью выбора соответствующих методов обучения. Определены требования, которым должны соответствовать методы обучения иностранному языку. Произведен обзор и дано определение понятия «интерактивное обучение». Рассмотрены и охарактеризованы такие технологии интерактивного обучения, как: кооперативное обучение, метод мозгового штурма, дискуссионные методы, ситуативное моделирование.

Ключевые слова: иностранный язык, метод обучения, интерактивное обучение, кооперативное обучение, мозговой штурм, деловая игра, ситуативное моделирование, имитационно-моделирующие игры.

The question of improving the efficiency of teaching foreign languages by choosing the appropriate teaching methods is investigated in the article. The requirements, which must meet the methods of teaching foreign language, are determined. The definition of «interactive learning» is generalized. The following technologies of interactive learning such as cooperative teaching, the «brainstorming» method, discussion methods, situational modeling are considered and characterized.

Key words: foreign language, teaching method, interactive learning, cooperative learning, "brainstorming", business game, situational simulation, simulation games.

Одержано 14.09.2018.